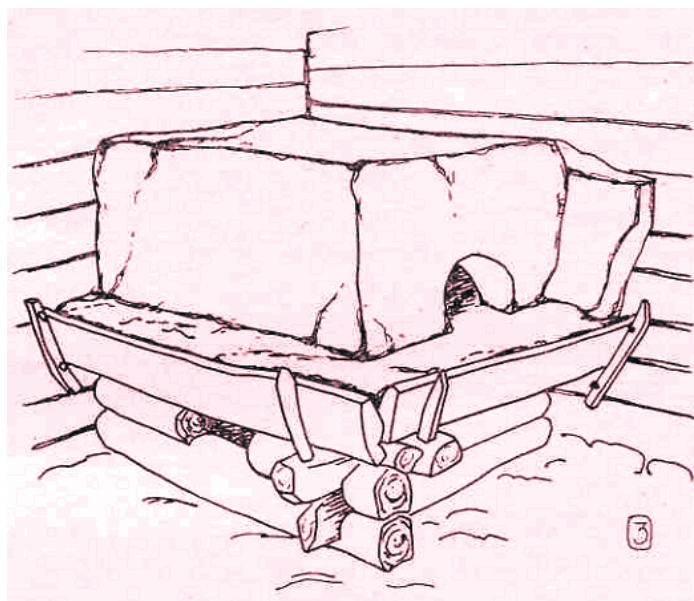

SENOVINIŲ DŪMINIŲ KROSNIŲ PLŪKIMAS

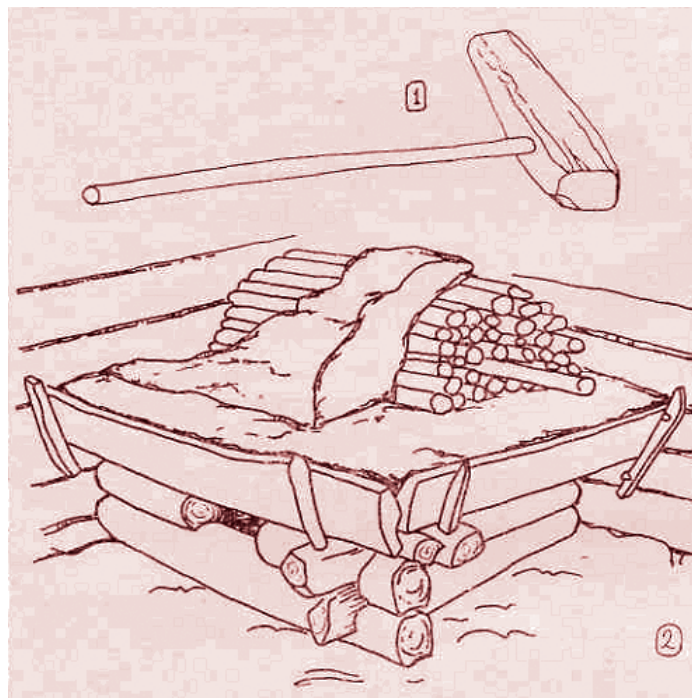
ADOMAS VITAUSKAS

Dūminės krosnis plūkdavo patys sodybos gyventojai, nes samdomų tokio darbo specialistų (mūrininkų) nebūdavo. Šiuo atveju tinkamiausias molis – nelabai riebus. Kai kasdavo molį, jo tuojau pat prie namų neveždavo ir darbams nenaudodavo, o išmesdavo iš duobės ant kranto ir palikdavo „išgaruoti“. „Garuodavo bent tris dienas. Manoma, kad garuojant išgaruoja dalis jo riebumo. Tada į molį primaišoma trumpai sukaptų šiaudų ir spalių, kad jis nebūtų toks riebus.

Prieš pradėdami plūkti pirmiausia iš keturių apvalių rąstų sąsparamis ant akmenų suveddavo pečiaus pamatą ir palikdavo (išpjaudavo) skylę vištoms palįsti – papečkę. Tada ant pamato dėdavo (klodavo) „diles“ – storas lentas. Tai pečius apačia bei dugnas. Vandens į molį nedėdavo. Plūk-

5 pav. Dūminė krosnis

4 pav. Medinė kulikė moliui plūkti. 2. Krosnies angos išplūkimas

davo medinėmis „kulikėmis“ (4 pav. 1 pieš.). Jos panašios į kūjį, daromos iš beržo, su koteliais. Molį dėdavo eilėmis – sluoksniais ir mušdavo kulikėmis tol, kol molis tapdavo šlapias. Kol molis nešlampa, tol jis nėra pakankamai suplūktas. Suplūkus vieną sluoksnį, vėl dėdavo molį ir vėl plūkdavo – kol suplūkdavo krosnį iki jo angos apačios. Tada ruošdavo angą. Ją darydavo taip: dėdavo vieną dailų apvalų ilgesnį pagalį (dažniausiai dailų eglinį ar pušinį) ir jį iškišdavo pro priekį ilgiau už būsimąją krosnies angą, o paskui dėdavo šalia ir ant viršaus daug tokių pagalių – tiek, kiek reikia visai angai (4 pav., 2 pieš.).

Tuos apiplūkdavo moliu ir taip baigdavo plūkti visą krosnį. Vėliau, kai molis sudžiūdavo, išjudindavo ilgąjį pagalį, kuris specialiai klynu būdavo užklynijamas (4 pav. 2 pieš.) ir jį lengvai ištraukdavo (ištraukus klyną, jis likdavo laisvas, nesuspaustas). Tada jau visi pagaliai tapdavo laisvi ir juos lengvai ištraukdavo. Pečiaus netinkuodavo, nebalindavo. Pečiai būdavo gana platūs ir ant jų gulėdavo senesni žmonės (5 pav. 3 pieš.). Prie lubų įverdavo dar bent porą pančių – kilpų, į kurias senukai sukišdavo kojas, kad būtų patogiau gulėti. Prie peiaus šonų priplūkdavo ilgus mūrus. Žmonės žiemą ant jų susėsdavo pasišildyti.

Parengta pagal A. Vitausko straipsnį, išspausdintą leidinyje „Gimtasai kraštas“ (Šiauliai, 1938 m., Nr. 1–2 (17–18))